

УДК 657.6

В.Д. Понікаров

Харківський державний економічний університет

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО КОНТРОЛЮ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

© Понікаров В.Д., 2002

Розглядаються функції економічного контролю на сучасному етапі реформування господарства України. Окреслені завдання місцевих органів контролю фінансово-господарської діяльності підприємств. Проаналізовано застосування непрямих методів контролю для виявлення тіньових операцій.

The article is dedicated to the function of auditing on modern level of developing our economy. It shows problem of local auditing bodies of financial and production activity. Analyses of using indirect methods of auditing was done for detecting “shadow” transactions.

Підвищення ефективності суспільного виробництва неможливе без системи економічних заходів щодо дотримання законодавства у галузі господарської політики, тобто без систематичного та дієвого контролю з боку держави за фінансово-господарською діяльністю підприємств усіх форм власності. За допомогою економічного контролю держава захищає свої інтереси та інтереси споживачів, перевіряє якість виробленої продукції, виконаних робіт і наданих послуг, забезпечує достовірність і доступність інформації про основні економічні показники роботи всіх суб'єктів підприємницької діяльності.

Досвід економічних реформ, що відбуваються в Україні, підтверджує необхідність посилення контролю фінансово-господарської діяльності усіх підприємств і організацій, раціонального використання матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, додержання розрахункової та бюджетної дисципліни, а також попередження невикористаних втрат, розкрадання та псування цінностей. Причому функції економічного контролю поширюються на фінансово-господарську діяльність усіх ланок господарського комплексу.

Перехід до ринкових відносин значно змінив функції економічного контролю та окремих контролюючих органів. В умовах ускладнення взаємозв'язків між усіма галузями та ланками господарського комплексу та постійного збільшення економічної інформації все вищі вимоги висуваються до спеціалістів у сфері фінансово-господарського контролю.

Контроль за результатами виробничої та фінансово-господарської діяльності усіх підприємств здійснюється на основі єдиних принципів згідно із законодавством України з економічних питань. Але роздержавлення власності та існування різних її форм, демократизація управління економікою, розширення прав підприємств істотно ускладнили контроль з боку держави за їх діяльністю. Чинній в Україні системі економічного контролю, яку можна вважати відповідною сучасним умовам, бракує сучасного методичного та організаційного забезпечення.

Існуюча сьогодні в Україні система контролю та відповідно система контролюючих органів була сформована на базі командно-адміністративної системи, при якій акцент робився на політичні функції контролю та його масовість, часто всупереч компетентності та об'єктивності.

У сучасних умовах складність об'єктів, що контролюються, значно перевищує можливості суб'єктів контролю (органів управління та контролюючих органів). Отже, контроль стає недостатньо ефективним, тому що його органи з об'єктивних причин не в змозі регулярно, своєчасно та повно переробляти інформацію, необхідну для якісної постановки контрольної діяльності. А система контролю продовжує розвиватися, як правило, екстенсивним методом, тобто формуванням нових органів державного контролю (хоча вже сьогодні фахівці нараховують більш ніж 100 різних систем зовнішнього контролю діяльності підприємств). Якість керівних рішень значно знижується (одні рішення протирічать іншим), а технічна та наукова база для їх прийняття не встигає за потребами суспільства та не відповідає сучасним вимогам.

Особливо це стосується організації економічного контролю на регіональному рівні. Як правило, на території кожної з областей України діють багато регіональних відділень державних спеціалізованих контрольних комітетів, відомств, інспекцій та департаментів (Фонду державного майна та Антимонопольного комітету, контрольно-ревізійної служби України, державної податкової інспекції в районах і містах тощо). Але всі вони перевіряють лише окремі сторони фінансово-господарської діяльності підприємств і організацій.

І хоча згідно з Указом Президента України "Про деякі заходи з дерегулювання підприємницької діяльності" планові виїзні перевірки повинні виконуватися усіма контролюючими органами одночасно, часто цей порядок порушується. Окрім того, органи економічного контролю можуть здійснювати позапланові виїзні перевірки. А ревізії суб'єктів підприємницької діяльності за дорученням правоохоронних органів можуть виконуватися незалежно від кількості вже здійснених на суб'єкті перевірок. Це призводить до того, що деякі підприємства перевіряються більше ніж сто разів на рік, причому жодна з контролюючих організацій комплексно роботу підприємства не перевіряє. Така організація економічного контролю робить його своєрідним гальмом розвитку економіки. На загальнодержавному ж рівні органу, який би координував роботу цих контролюючих організацій та забезпечував би комплексність перевірок, поки що немає, оскільки визначення Рахункової палати Верховної Ради України як органу "вищого державного фінансово-економічного контролю" Конституційним Судом скасоване.

Тому таку координацію економічного контролю повинні забезпечити на відповідних територіях обласні та районні адміністрації. Законодавча база для цього існує. Зокрема, відповідно до Закону України "Про місцеві державні адміністрації" вони мають право здійснювати на відповідних територіях державний контроль за:

- 1) збереженням і раціональним використанням державного майна;
- 2) станом фінансової дисципліни, обліку та звітності, використанням державних контрактів і зобов'язань перед бюджетом, належним і своєчасним відшкодуванням шкоди, заподіяної державі;
- 3) додержанням виробниками продукції стандартів, технічних умов та інших вимог, пов'язаних з якістю та сертифікацією;
- 4) дотримання правил торгівлі, побутового, транспортного, комунального обслуговування, законодавства про захист прав споживачів.

Такі широкі права місцевих адміністрацій у сфері економічного контролю дають змогу їм створити у своїх структурах комплексний підрозділ, який би був сконцентрований на вирішенні таких завдань:

– забезпечення виконання державних замовлень, планових завдань та встановлених платежів до державного та місцевих бюджетів;

– виявлення внутрішніх резервів підвищення ефективності виробництва та конкурентоспроможності продукції, що виробляється, зниження витрат трудових, матеріальних та грошових ресурсів;

– зниження невикористаних витрат та збитків, попередження та виявлення нестач, випадків розкрадання і псування цінностей та нецільового використання коштів;

– підвищення достовірності даних бухгалтерського обліку та звітності підприємств.

Причому місцеві органи контролю, які добре знають господарське середовище регіону, повинні широко застосовувати непрямі методи для визначення “тіньових” операцій, пов’язаних з господарською діяльністю підприємств, за допомогою інформації, отриманої з інших джерел, ніж звіти, декларації та записи бухгалтерського і податкового обліку. Вони також повинні ретельно аналізувати отриману інформацію для визначення реальних доходів суб’єктів підприємницької діяльності, зареєстрованих у цій місцевості, і відповідно рівня податкових надходжень державних і місцевих бюджетів.

На жаль, чітко означених наукових методик застосування непрямих методів визначення тіньових операцій поки що немає. Тому використання непрямих методів, які є ефективним засобом контролю незаконних доходів, у ревізійній роботі в сучасних умовах вкрай обмежене.

1. Закон України “Про місцеві адміністрації” / Урядовий кур’єр. – 1998. – 15 травня.

2. Указ Президента України “Про деякі заходи щодо дерегулювання підприємницької діяльності” / Урядовий кур’єр. – 1998. – 28 липня. 3. Лушкін В.А., Понікаров В.Д., Ялдин І.В., Ачкасов А.Є. Контроль і ревізія підприємств. – Житомир, 2000.

УДК 658. 657. 62

В.Д. Понікаров, Г.М. Брильо

Харківський державний економічний університет

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНТРОЛЮ ДІЯЛЬНОСТІ СТРУКТУРНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ПІДПРИЄМСТВ

© Понікаров В.Д., Брильо Г.М., 2002

Розглядаються питання реформування внутрішнього (управлінського) обліку структурних підрозділів підприємств з урахуванням правил складання податкової звітності. Наводяться вимоги до внутрішніх первинних документів для забезпечення потреб бухгалтерського та податкового обліку.

In this article questions of reforming of the internal (administrative) account of structural divisions of the enterprises are considered in view of rules of drawing up of the tax reporting. Requirements for internal initial documents for maintenance of needs the accounting and tax account are resumed.

Для нормального функціонування підприємства у будь-якій економічній системі необхідно, щоб учасники, які приймають управлінські рішення, мали точну та достовірну інформацію про фінансово-майновий стан цього об’єкта. Тому ведення господарства потребує спостереження за господарською діяльністю для контролю за виконанням завдань, які були